

סיכום מושב - מקרו-כלכלה: מעידוד תעסוקה לעידוד פריון
כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה, 6-7.11.2013

הצגת מסמך העבודה לכנס - פרופ' מישל סטרבצ'ינסקי:

- קיימת הזדמנות לצמיחה מואצת: ברוב המדינות המתקדמות בעולם צפויה הקטנה משמעותית של אחוז האוכלוסייה בגיל העבודה (15 עד 64) דבר שעשוי לפגוע בצמיחה. ישראל היא אחת המדינות הבודדות ב-OECD בה אחוז האוכלוסייה בגיל העבודה צפוי להישאר קבוע. הבעיה הקיימת בישראל: הרכב האוכלוסייה הצעירה צפוי להשתנות – הערבים והחרדים ביחד יגדלו מ-30 אחוזים מהאוכלוסייה היום ל-50% ב-2059 (על פי תרחיש התוחלת בתחזית הדמוגרפית של הלמ"ס).
- האוכלוסייה החרדית והערבית מאופיינות בפיגור ניכר בהשכלה: היחס בתואר בגרות של היהודים הלא חרדים לחרדים ולערבים הוא של 7 ל-1 ושל 1.5 ל-1 בהתאמה; היחס בקבלת תואר אקדמי הוא של 2 ל-1 ושל 4 ל-1 בהתאמה. התכנית "מרווחה לתעסוקה" הצליחה להגדיל את ההשתתפות של הערבים והחרדים, אך לא טפלה בכלל בפיגור בהשכלה – ולכן נדרש מעבר לתכנית חדשה: "מתעסוקה לפריון".
- הצעדים המומלצים כוללים סדרה ארוכה של צעדים כאשר הדגש הוא בהשקעה בחינוך: נדרשת הקצאה של כ-4 מיליארדי ש"ח בתקציבי החינוך ב-25 שנים הבאות, יחד עם מהלך שיכלול: החלת מקצועות הליבה (מתמטיקה ואנגלית) בקרב בתי הספר של המגזר החרדי; הקדמת לימוד שפה העברית לכיתה א' במגזר הערבי; הגברת ההכשרה המקצועית; והפעלת מערך של מלגות לקבוצות אלה לצורך הגברת השתתפותם במכללות ובאוניברסיטאות.
- הקצאת התקציב הנדרש מהווה השקעה שפרותיה יתקבלו לאחר שני עשורים: הפירות יתגלו בדמות ירידה בתשלומי הרווחה עקב ההקטנה של הסתמכות קבוצות אלה בתשלומי הרווחה, ובדמות העלאה ניכרת בהכנסות ממסים. ההשקעה נטו (תקציב חינוך פחות תקציב רווחה) תסתכם ב-0.2 אחוז תוצר לשנה, והרווח בהכנסות ממסים יאפשר לחוב הציבורי לרדת לכיוון 60 אחוזי תוצר במסגרת התרחיש מ-"תעסוקה לפריון" לעומת עלייה ל-80 אחוזי תוצר בתרחיש מ-"רווחה לתעסוקה". בנוסף, רמת אי השוויון תהיה נמוכה יותר.

הכנס בשיתוף

פאנל ודיון במליאה:

- **סבר פלוצקר** - השאלה שמופנית לפאנל היא: מאיפה הכסף? האם דרך הגדלת מיסים? האם דרך קיצוץ בהוצאות הממשלה, אם כן, היכן? האם דרך הגדלת יחס חוב-תוצר?
- **פרופ' אבישי ברוורמן** - האיזון התקציבי פחות חשוב מאשר שינוי מהותי במערכת המיסוי ובהרכב ההוצאות. ההוצאה הציבורית על בריאות, חינוך ורווחה היא בתחתית העולם המפותח, הצמיחה לא מחלחלת. יש עשרות מיליארדי שקלים שנמצאים בקרב החזקים והחברות הגדולות. צריך לעשות רפורמה במערכת המיסוי ולפשט אותה מאוד. יש הרבה הון שחור - צריך לחזק את חובת הדיווח אצל החרדים והערבים ובמקביל לשחרר את הרגולציה מהעסקים הקטנים והבינוניים ולהעביר אשראי כדי שהצמיחה תוכל לחלחל. כמו כן, יש לבנות תעשיות עם שכר ראוי. להשקיע בטכנולוגיות, במחקר ובפיתוח ולחבר אותם ליצירת מוצרים. באשר להשכלה, בישראל צריך לסגור חלק מהמכללות שנותנות סתם תארים, לאסור על BA בניהול ולעבור למודל הגרמני, שמשקיע בהכשרה טכנולוגית ומסתכל לטווח ארוך. בשביל לקדם שינוי כזה, אין צורך בדיונים על שינויים של חצאי אחוזים במע"מ או בגירעון. יש כאן הזדמנות להוביל רפורמה ומדיניות חדשה. עבורה צריך שיתוף פעולה ותכלול בין השרים השונים והמשרדים השונים.
- **עמאד תלחמי** - הפערים בשכר בין יהודים לערבים עולים ככל שהשכלה עולה. התמ"ג של המגזר הערבי היום הוא כ-10,000 דולר לאדם לשנה בעוד שהתמ"ג הממוצע של ישראל עומד על כ-30,000 דולר לאדם לשנה. החדשנות במגזר הערבי קרובה לאפס. חדשנות נובעת מפערים בתחומים רבים. לפי פרופ' ערן ישיב, ההשקעה בילד הערבי היא כמעט 50% מהילד היהודי. כמו כן, בנושא התעסוקה, ישנם כ-35,000 אקדמאים ערבים שאין להם תעסוקה או שמועסקים במשרות שאינן מתאימות להכשרתם.
- **סבר פלוצקר** - האם לא הגיע הזמן לעזוב את העיסוק בבעיית חוב-תוצר, ולהתחיל להתמקד בבעיית צמיחה, גם בבעיית חלוקת ההכנסות, מפני שהמקור היחידי לצמיחה עתידית הן השכבות המוחלשות.
- **פרופ' נתן זוסמן** - עצם הבחירה שנעשתה לדון בכנס בנושא זה, משקפת את השינוי בסדרי העדיפויות. עם זאת, ללא יציבות מאקר-כלכלית, כל התכניות יכולות לרדת לטמיון. העיסוק ביחס חוב-תוצר אינו תנאי מספיק אך הוא תנאי הכרחי במטרה לעסוק במטרות ארוכות טווח. אחת הבעיות של המשק הישראלי היא עלות הון גבוהה או שיש לנו מעט יחסית הון

הכנס בשיתוף

למדינות אחרות. חלק מהבעיה נובעת ממצב גיאופוליטי, שבגללו כל משקיע משלם פרמיית סיכון. חלק מזה נבע מסיכונים שהממשלה יצרה, גירעונות גדולים, חובות גדולים, שגם הם עלו לנו בריבית. אז כדי לאפשר את אותה צמיחה, את אותו גידול בפריון, את אותה השקעה בהון שדרוש לתעשייה, צריך שההון יהיה פה יותר זול. אפשר לסבסד אותו, אבל מצד שני אפשר גם להוזיל אותו לכולם, על-ידי זה שהגירעון יקטן, שהחוב יקטן ועלות ההון במשק הישראלי תקטן. אם הריבית של ממשלת ישראל היתה כמו של מדינות אירופה, במקום 4% מהתוצר – 2%, לא היו מתפנים ארבעה מיליארד, אלא 20. לשם כך יש לצמצם את הגירעון על ידי הורדת יחס חוב-תוצר. חשוב להסתכל על הצמיחה והפריון אבל יש לזכור שאחד המנועים, שזה ההון, וגם התקציב, מושפע בצורה שלילית מחוסר משמעת תקציבית, מגירעונות גדולים ומחוב גדול. במידה והריבית לא תרד, ישנן שתי אפשרויות חלופיות למקורות תקציביים – 1. שינוי סדרי העדיפויות בתקציב, 2. העלאת מיסים.

- רן רדניק** - היכולת של הממשלה לחרוג לאורך זמן לרמת גירעונות וחובות גדולים היא זמנית בלבד. כיום אנחנו משלמים תשלומי ריבית בסך כ-3.9% מהתוצר, קרוב ל-40 מיליארד שקלים. אם היינו משלמים את רמת שיעור הריבית שמשלמים לממוצע ה-OECD שזה 1.9%, היו לנו 20 מיליארד שקלים, והיתה לנו אפשרות להשקיע בדברים מחוללי צמיחה, בתעסוקה, בחינוך או להוריד את נטל המס. לכן המשחק צריך להתקיים במסגרת של קביעת סדרי עדיפות נכונים, במסגרת תקציב. תקציב משרד החינוך גדל בשנה האחרונה בכשמונה וחצי מיליארד ש"ח. כלומר, כבר הייתה העברה של תקציבים במסגרת סדרי עדיפויות של הממשלה. הממשלה בהחלט יכולה לתעדף דברים שהיא מגדירה כמנועי צמיחה, מחוללי צמיחה
- סבר פלוצקר** - הישארות במסגרת התקציבית תוביל לירידה נוספת בדירוג משקל ההוצאה הציבורית האזרחית בתוצר. מה המדיניות המועדפת - האם יש להגדיל את חלקה של הממשלה בתוצר בלי להגדיל גירעונות או לשמור על צמצום הגירעון גם במחיר של צמצום ההוצאה הציבורית לרמה של 15-20% מהתוצר, כמו בארה"ב.
- רן רדניק** - צריך לרסן את תשלומי הריבית באמצעות מדיניות אחראית, שמירה לאורך זמן על גירעונות נמוכים והסטה של מעט מתוספת הגידול מתקציב הביטחון, כך שתהיה עליה בהוצאה האזרחית מבלי להעלות את נטל המס.
- סבר פלוצקר** - מצב התעשייה איננו טוב - הייצור והייצוא יורדים, השכר נמוך אבסולוטית. יש תעשייה דואלית - אחת שיש בה פריון גבוה ואחת שיש בה פריון ושכר נמוך.

הכנס בשיתוף

- צביקה אורן** - הכסף צריך להגיע מהמגזר היצרני. התעשייה צריכה להרוויח ולשלם מיסים. לא ניתן לצמצם משמעותית את ההוצאה ולכן צריך למצוא דרך להגדיל את ההכנסות. הגדלת ההכנסות על ידי העלאת מיסים הינו רעיון גרוע. הדרך הנכונה להעלות את ההכנסות היא באמצעות צמיחה שמשמעותה בעיקר ייצוא. בזמן האחרון כושר התחרות נשחק בשל שקל חזק ובשל סטגנציה במחירים בעקבות המחאה החברתית, דבר הגוזר ירידה בייצור. באופן כללי, יש ירידה גדולה מאוד בחלק היצרני של הכלכלה הישראלית. אנחנו עכשיו פחות מ-15% מסך-הכל המשק. לפי התחזית שלנו תהיה התרחבות לשווקי חו"ל בשנה הבאה, של כ-5%. אם נתכונן היטב לתחרות, נוכל לצמוח יותר מאשר התחזיות של האוצר היום וכמובן שזה גם יפתור את הבעיה של ארבעה מיליארד דולר. בשביל זה צריך לעשות זה להוריד עלויות באופן מאוד משמעותי - בינואר יעלו לנו את מס המעסיקים, את ההפרשה לביטוח הלאומי ב-0.6%, את החשמל ב-5.5%, את הארנונה ב-2.75%, וזה עוד יותר מזיק לכושר התחרות. צריך לתת לנו כלי צמיחה והשקעות. הפריון נמוך מפני שחסר כוח אדם מקצועי. אין צורך בתמריצים או הטבות לקליטת עובדים, אלא המדינה צריכה להכשיר כ"א מקצועי. לסיכום, הכסף נמצא בצמיחה והצמיחה נובעת מייצוא שיתאפשר במידה והמדינה תשמור על כושר התחרות שלה.
- סבר פלוצקר** - האם לא הגיע הזמן לחשוב מחדש על תכנית מתעסוקה לפריון לאוכלוסיה הערבית והחרדית במשרד הכלכלה?
- מיכל צוק** - נושא תעסוקת חרדים וערבים ובעיקר גברים חרדים ונשים ערביות נמצא במוקד של משרד הכלכלה. נעשות פעולות רבות בנושא אבל לוקח זמן להכניס אוכלוסיות ללא השכלה, כישורים וניסיון לתעסוקה בפריון גבוה. המשרד משקיע הרבה בהון אנושי, בהכשרות מקצועיות, הכוון להשכלה גבוהה. הפערים בשכר נובעים גם מאפליה אבל גם מתמהיל המקצועות שהמגזר הערבי פונה אליו. כיום מנסים לכוון אותם למקצועות עם הכשרה טכנולוגית או מקצועות עם יותר ביקוש. במקביל, משקיעים בתוכנית פיתוח של אזורי תעשייה ותעסוקה בקרבה לאזורי המגורים, בעיקר במגזר הערבי. צריכה להיות גם השקעה בתחבורה. המשרד מעודד יזמות ומנסים לסייע לעסקים קטנים, כלומר עובד במקביל גם על הצד של ההיצע של ההון האנושי, וגם על הצד של המעסיקים. באשר למדידת השקעות, צריך להיות תחרותיים גם במדיניות המיסוי וגם במדיניות ההטבות שנותנים למעסיקים, אבל לא רק. צריך למשוך השקעות גם באמצעות הון אנושי טוב וחדשנות שייצרו סביבה כלכלית ועסקית מתאימה. יש צורך בהשקעה משמעותית יותר במגזר החרדי והערבי

הכנס בשיתוף

גם בהיבט של חינוך מקצועי וגם הכשרה טכנולוגית ראויה כדי שישתלבו בתעסוקה לצורך מיצוי פוטנציאל הצמיחה של המדינה וצמצום הפערים.

- פרופ' צביקה אקשטיין** - היעדים בתחום התעסוקה עדיין לא הושגו. הפריון בישראל נמוך באופן משמעותי מממוצע ה-OECD בתחומי הבניה, מסחר ושירותים פיננסיים. התוצר לעובד במגזר העסקי עלה משנת 1960 עד 2011, אולם בענף הבניה המהווה 12% מהמגזר העסקי ו-8% מהתל"ג ירד השכר הממוצע בענף הבניה מהממוצע במשק לכ-80%-70% מהממוצע במשק. התוצר פחת בהתאמה. גם בענף המזון יש ירידה בתוצר לעובד.
- ד"ר זאב רותם** - ראשית, שיפור ההון האנושי של חרדים וערבים היא תנאי הכרחי אבל לא מספיק. אם לא נייצר מערכת כלכלית שמציעה להם משרות מתאימות להשכלה שלהם עם פריון עבודה גבוה, נקבל עשרות אלפי אנשים עם הון אנושי גבוה, שאין להם תעסוקה הולמת. שנית, המפתח להגדלת הפריון הוא הגדלה של הייצוא מפני שבייצוא יש פריון גבוה לעובד וגם spillover, כלומר על כל משרה בתעשייה יש משרה בשירותים וגם יכולת לתת תעסוקה הוגנת לאנשים ובכך לצמצם את אי-השוויון. שלישית, יש למעלה מטריליון שקל, כספי ציבור, שנמצאים ומנוהלים בגופים המוסדיים, בעקבות כל מיני רפורמות שנעשו בשנים האחרונות. בכל העולם חיסכון הולך להשקעה, השקעה יוצרת צמיחה ובישראל זה לא קורה כי הגופים שמנהלים את הכסף לא משקיעים אותם במגזר היצרני. לכן, כל מהלך לאומי שירתום את הכספים האלה להשקעות בתשואה גבוהה, שהן גם צומחות בצמיחה, הוא מהלך משלים חשוב לכל האמור לעיל. פנסיה ממלכתית היא מהלך נכון גם על מנת לאפשר לאנשים פנסיה מתאימה לעת זקנה וגם כדי לאפשר מקורות להשקעות תומכות צמיחה במשק.
- ח"כ איציק שמולי** - הפריון כשלעצמו אינו מספיק, יש לוודא שהוא מחלחל ושהשכר עולה.
- ד"ר אריק כרמון** - בכנס בשנת 2010 התמקדנו במגזר החרדי והערבי ובפוטנציאל המבוזבז בגילאי 18-22 במיוחד. בשנת 2005 עסקנו בהשקעה בהון אנושי ויש לכך קשר ישיר לפריון. מומלץ לחזק את תשתית ההמלצה של הצוות במסמכי שהוכנו לקראת כנסים אלה.
- פרופ' יוג'ין קנדל** - במאי השנה, בעקבות הערכת מצב שהצגנו כמה משרדים ביחד, הצגנו לממשלה, שתי סוגיות אסטרטגיות, אחת מהם בנושא הפריון כמנוע צמיחה והשנייה היא שיפור ההון האנושי. סכומים גדולים הוסטו לחינוך אבל צריך לבדוק מה עובד, גם בצד החינוך וגם התעסוקה, לפני שמקצים סכומים נוספים. באשר למקורות התקציביים, התקציב אף פעם לא בעודף ולכן צריך לבנות מנגנונים פיננסיים שיאפשרו להשיג כסף פרטי.

הכנס בשיתוף

- פרופ' יזידיה שטרן** - הסוגיה של תעסוקת חרדים איננה יכולה להיות מובנת על בסיס כלכלי, היא חייבת להיות מובנת מהזווית החברתית, כשהכלכלה תומכת בחברה ולא ההפך. נכון להיום החברה החרדית, הקהילה החרדית נמצאת על ספה של הכרעה היסטורית לאור המצב הכלכלי הקשה של הציבור החרדי שמחצית ממנו הוא מתחת לגיל 14 ולאור היעדר הנהגה חרדית בעקבות מותם של שני הגדולים בשנה האחרונה. מצד אחד, זו אפשרות למנוע הצמיחה הגדול ביותר של המשק הישראלי בעשור הקרוב. מצד שני, תיתכן חזרה לגטו. מנוע הצמיחה החרדי עומד לפני כיבוי, תלוי בהחלטות של הפוליטיקה הישראלית ברגע הזה. סנקציות פליליות על חרדים שלא התגייסו לא יטיבו עם הצמיחה. צריך לתת לחרדים להתפתח עם תמריצים כלכליים חיוביים ושלייליים. כבר עכשיו יש ירידה במספר הפונים לאקדמיה והפוליטיקה החרדית המתונה בירידה, בעוד הפוליטיקה החרדית הקיצונית נמצאת בעלייה. דורון כהן יחד עם יוג'ין קנדל, ובתקווה יחד עם מיכל צוק ממשרד הכלכלה, יובילו גיבוש מדיניות מתכללת שתפתח את החסמים ותקדם את הפתרונות ותחשוב על השימוש האופטימלי בחצי מיליארד ש"ח שהוקצו למטה זו. אין דגם להצלחה החרדית בחברה הישראלית. חלק מהמאמץ צריך להיות לייצר דגם של חרדים מוצלחים, חרדים שהגיעו לטופ באקדמיה, במקצוע, בשירות הציבורי וכדומה. זו השקעה לטווח ארוך כי הדגם הזה יפרח רק בעוד עשור ומעלה.
- רוני זהבי** - יש שלושה נושאים שאנחנו מתייחסים אליהם כאל כוח עליון והם לא: הוצאות הביטחון, שלום ואידיאולוגיה דתית. ביטחון - המדינה מוציאה הון עתק על טכנולוגיות לתסריטי מלחמה שהסיכוי להם אפסי. שלום - שלום אינו רק נושא פוליטי אלא נושא כלכלי, השלום יביא הזדמנויות לייצוא גדול יותר. אם בעוד 15 שנים נהיה במסגרת מסוימת של שלום שבמסגרתה נמסור התנחלויות יש לשאול מדוע להשקיע שם כל כך הרבה כסף? אידיאולוגיה דתית - הפתרון לבעיה החרדית נמצא בגילאי הגן לחייהם ולא בגילאי 20-30. החינוך החרדי ממומן מכספי ציבור אבל חדשנות, תעשייה, מדע, טכנולוגיה, ייצוא וסטארט-אפ אינם מעניינים אותו. צריך להשקיע בחינוך החל מגיל צעיר.
- עודד דיסטל** - כיצד ניתן להפוך אנשים מצליחים מהמגזר הערבי למודל לחיקוי בקרב צעירים ערבים?
- עמאד תלחמי** - יש מחסור במודלים לחיקוי במגזר הערבי. אני מתכנן להקים חממה בשותפות עם שני VC יזמות ערבית בתחום האינטרנט בחיפה, ל-40-30 יזמים משום שתחום האינטרנט יכול לייצר מודלים מוצלחים מהר מאוד, יחסית. במקביל, צריך להקצות מכרזים של תעסוקה, מענקים או השקעות שיהיו ייעודיים למגזר הערבי מפני שבמסלול.

הכנס בשיתוף

- **יובל מזר** - גם בלי ערבים ובלי חרדים, אי-השוויון בישראל הוא מאוד גבוה. אי-השוויון בין תל-אביב לבין הפריפריה מאוד גבוה. הפרדיקציה בין ההישגים של התלמידים לבין השכר של ההורים שלהם היא שלילית והיא הכי גבוהה במערב. בחינות המיצ"ב מעידות על כך. אין פתרון קסם, יש tradeoff בין גודל ההוצאה הציבורית הכוללת, לבין אי-השוויון באוכלוסייה. אם אנחנו היום עומדים על 42% של הוצאה ציבורית, כולל הוצאות הביטחון, על מנת להוריד את אי-השוויון, צריך להגיע ל-50% הוצאה שתיתן לנו סדר גודל של הוצאה אזרחית דומה למה שיש במדינות המערב, וזו הוצאה גדולה מדי. הנטל הביטחוני עדיין גבוהה - היום הוא 5% מהתוצר, בשנות ה-80 זה היה 20% מהתוצר. בזמן שבצרפת בנו רכבות ובנו הון, אנחנו בנינו טנקים, אז זה לא מקרה שההון לעובד אצלנו יותר נמוך מאשר ההון לעובד במדינות ה-OECD. בעיית אי-השוויון היא בעיה אקוטית שלא נדונה מספיק. השיעור הנמוך של ההוצאה האזרחית גוזר עלינו להיות באי-שוויון מסוים.
- **פרופ' אביה ספיבק** - ראשית, אם אנחנו מעלים את הפרייון, אז יחס חוב תוצר מסתדר מעצמו. כלומר, זאת הדרך הטובה ביותר לשפר את יחס חוב תוצר, על-ידי צמיחה. הדמוגרפיה בתחזית איננה חיזוי אלא כבר קיימת (הילדים של עוד 18 שנה כבר נולדו). ההתנגדות להוציא סכום שהוא לא גדול, כארבעה מיליארד שקל לבעיה אסטרטגיה כל-כך חשובה, אומרת דרשני. משמעה שאנשים לא מבינים את גודל הבעיה. שנית, יחס חוב-תוצר היה הרבה שנים פרה קדושה, אבל השנה קיבלנו מתנה של 7% גידול בתוצר, בגלל השינוי בכללי הסטטיסטיקה הבינלאומית. כלומר, יחס חוב תוצר ירד פתאום ב-7%. קיבלנו עוד מתנה שזה גז. שגם כן תוביל לירידה ביחס חוב-תוצר. לו הדבר היה קורה בכיוון ההפוך היה מוחלט על קיצוצים, העלאות מיסים ועוד, הכל כדי לחזור למסלול. כלומר, יש חוסר סימטריה. שלישית, כסף לא מספיק לפתרון הבעיה, צריך לשנות את הגישה ולשתף את המגזר הערבי.
- **שירין נטור חאפי** - מחויבות המדינה היא בראש ובראשונה לתת תחושה לילדים ולבני הנוער שהיא רוצה שיהיו חלק ממנה. הכל מתחיל ונגמר בחינוך, בבניית תשתיות מתאימות, במתן תחושת מסוגלות לילדים. המגזר הערבי אינו מקשה אחת אלא חברה מגוונת עם צרכים שונים ולכן ההתייחסות צריכה להשתנות.
- **ינון אלרואי** - ראשית, בהיבט של גיוס בני מיעוטים לשירות הציבורי, גם כאשר ניתן תקן ספציפי, לא ניגשים ערבים למכרזים. שנית, סוגיית עידוד הביקוש - מסלולי השקעות ההון של משרד הכלכלה לא צומצמו למרות הקיצוץ בתקציב והוספו קריטריונים שנותנים תיעוד

הכנס בשיתוף

לחברות שמייצרות או מתחייבות לייצר בפריזם יותר גבוה. תקציבי הקרן לעסקים קטנים ובינוניים גדלו פי עשר מלפני ארבע שנים ובשנה שעברה ניתנו תקציבים בסדר גודל של שניים וחצי מיליארד ש"ח. מבחינת הייצוא, הייצוא הוא ריכוזי, גם מספרית וגם ענפית ומשרד האוצר ומשרדנו ייעדו גם בתקציבים האחרונים תקציבים לעידוד הייצוא, בדגש לסין ולהודו וגם מסגרת האשראי של חברת אשראי גדלה ב- 400 מיליון שקל השנה. לגבי המגזר הערבי, בשנים האחרונות הממשלה מייצרת תיעדוף של המגזר הערבי בתוכניות בהיקפים של מאות מיליוני שקלים.

- **אמיר לוי** - הבסיס הפיסקאלי הינו תנאי לצמיחה. הדיון לא צריך להיות סביב 4-5 מיליארד אלא על 100 מיליארד ש"ח הוצאות שכר, 60 מיליארד ש"ח הוצאות ביטחון ועוד. אם לא נוגעים בבסיס העוגה, המקורות התקציביים יכולים להימצא בהגדלת הגירעון או הגדלת המיסים, אף אחד מהם אינו פתרון טוב.
- **רו"ח דורון כהן** - פריזם זה דבר הרבה יותר איטי מתעסוקה, אבל חייב להיות ביעדים מהיום הראשון כי לא רק שזה חשוב לצמיחה של המשק, אלא גם לצד החברתי - לאי-השוויון ולצמצום העוני. לכן, מלכתחילה, צריך להתכוון על העלאה של הפריזם והדרך להתמודד עם זה היא העלאת השכר, כשהשכר יהיה גבוה יותר אנשים ייצאו לעבוד והפריזם יהיה יותר גבוה. בגדול, הפריזם הוא proxy לשכר והשכר הוא proxy לפריזם, כשהפריזם יעלה, גם השכר יעלה.
- **ח"כ מיקי לוי** - יש תוכנית מפורטת של יוצאים לעבודה אשר נמצאת באחריות שירות התעסוקה, בניגוד לתוכנית ויסקונסין שנוהלה באחריות של חברה פרטית. אנחנו לא יכולים להחליט במקום החרדים, אבל אנחנו בהחלט יכולים לסייע בידם להחליט. משרד החינוך יזם להחיות את החינוך הטכנולוגי. כבר בשנה זו פתחו חמישה בתי-ספר ויש חלק נכבד מאוד של נרשמים חרדים. המבנה הקואליציוני הנוכחי מהווה הזדמנות. התקציב למי שלא מלמדים לימודי ליבה, הוקטן ל- 35%, וההקטנה תכריח אותם לצאת לעבודה כי אין ברירה אחרת. כמו כן, יש תוכנית לבנות עשרות מעונות לילדים כבר בשנה הבאה ויש לכך תקציב ועל-מנת לאפשר לשני בני הזוג לצאת לעבודה. הוקם קבינט למציאת פתרונות לדיוור שעוסק בפתרונות מהירים וכן אנחנו הולכים להיאבק בהון השחור.
- **יורם גבאי** - בכנס עלו הרבה הצעות דורשות תוספת הוצאות בתקציב המדינה. הכנס הבא צריך לעסוק במימון ומיסוי על מנת לממן את כל אותן הצעות. הצעת המימון דרך שוק ההון אינה מתאימה, כי כל שוק ההון מושקע היום באג"ח קונצרנים, מניות, ואג"ח ממשלתי, לכן שם לא נמצא את המימון.

הכנס בשיתוף

- צביקה אורן** - אנחנו מצאנו שכל מפעל קטן שהיה חשוף לייצוא, שיפר באופן משמעותי את הפריון. אם המדינה תיקח על עצמה חזרה את החינוך המקצועי והפריון יעלה מ- 40% ל- 80%, נכפיל משכורות. אנחנו רוצים להרוויח כסף ולשלם מיסים. הנושא של התעשיות הביטחוניות, הוא פיתרון ולא בעיה. התעשיות הביטחוניות מייצאות בשבעה מיליארד דולר בשנה. הן היו יכולות לייצא יותר אלמלא היו חסמים מלאכותיים כמו משרד החוץ. במקום לפטר עובדים בתעשיות הביטחוניות הגשנו תכנית שבאמצעותה יקלטו עובדים נוספים. אנחנו מאוד שמחים על קליטתם של החרדים. באשר לערבים, תרבות העבודה שלהם נמוכה ובנוסף להשקעה בתשתיות וחינוך, המנהיגות הערבית צריכה להשקיע ברצון שלהם לצאת לעבודה.
- פרופ' מישל סטרבצ'ינסקי** - האסטרטגיה של הממשלה עסקה בתרחיש האמצעי שהוצג - מרווחה לתעסוקה. פיילוט אינו אפשרות מתאימה במקרה הזה. הגישה של פיילוטים עשויה להיות נכונה אבל לא בכל מקום צריך להפעיל פיילוט אלא לבחור את המקומות המתאימים אחרת זה רק דוחה את הטיפול בסוגיה מסוימת.
- פרופ' אבישי ברורמן** - האמנם לא ניתן לשנות את מבנה ההוצאות ומבנה המיסוי? קצב השינויים הדמוגרפי מהיר מאוד ובעיית אי השוויון עמוקה כל כך. מרוב עיסוק באפסילון ודלתא של כלל ההוצאה נפספס את החזון של ישראל כמדינה שוויונית.
- פרופ' יוג'ין קנדל** - במהלך הדיון הנוכחי והדיון שעסק בחדשנות פנינו לפתרונות בנושא של סגירת פערים על ידי העברות תקציביות או לחילופין, על ידי חיזוק מערכת ההיי-טק שמייצרת את הפערים. החדשנות שצריך לעודד אותה צריכה לחלחל לכל המשק דרך חדשנות בפתרון בעיות של השתתפות בתעסוקה ופריון, מציאת פתרונות חדשניים ברמת הפרט, הפירמה והממשלה.

הכנס בשיתוף